

Väljaandja:
Akti liik:
Teksti liik:
Jõustumise kp:
Avaldamismärge:

Riigikogu
seadus
algtekst
12.05.2024
RT I, 02.05.2024, 2

Välja kuulutanud
Vabariigi President
22.04.2024 otsus nr 395

Elektrituruseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (universaalteenuse lõpetamine ja varustuskindluse tagamine)

Vastu võetud 16.04.2024

§ 1. Elektrituruseaduse muutmine

Elektrituruseaduses tehakse järgmised muudatused:

1) paragrahvi 4 lõiked 4¹–5 tunnistatakse kehtetuks;

2) seaduse 3. peatükki täiendatakse §-dega 42²–42⁴ järgmises sõnastuses:

„§ 42². Reservvõimsuse mehhanismi rakendamise ettevalmistamine

(1) Kui süsteemihalduri hinnangul ei ole elektrisüsteemi toimimise võrgueeskirjas nimetatud varustuskindluse norm kas või ühel aastal järgneva kümneaastase perioodi jooksul täidetud, teeb ta viivitamata valdkonna eest vastutavale ministrile ettepaneku rakendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruses (EL) 2019/943 sätestatud tingimustel ja korras reservvõimsuse mehhanismi (edaspidi ka *mehhanism*). Ettepanekus märgitakse ära, millisel ajaperioodil esineb varustuskindluse normi täitmiseega probleeme ja kui kaua tuleks mehhanismi rakendada.

(2) Mehhanismi rakendamise ettevalmistamiseks koostab süsteemihaldur mehhanismi elluviimise kava (edaspidi käesolevas peatükis *mehhanismi kava*), mis sisaldab plaanitava mehhanismi tüübi kirjeldust elektrisüsteemi võimekuse tagamiseks.

(3) Süsteemihaldur viib läbi avaliku konsultatsiooni turuosalistega mehhanismi kavas esitatud mehhanismi ülesehituse ja selle võimaliku mõju kohta Eesti elektriturule. Süsteemihaldur esitab avaliku konsultatsiooni läbinud mehhanismi kava esimesel võimalusel Konkurentsiametile ja valdkonna eest vastutavale ministrile ning mõlemal on õigus põhjendatult nõuda kava muutmist.

(4) Tuginedes käesoleva paragrahvi lõike 3 kohaselt koostatud mehhanismi kavale, viib süsteemihaldur vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 artikli 21 lõikele 2 läbi täiendava uuringu, mille käigus analüüsitakse mehhanismi mõju naaberliikmesriikidele, konsulteerides vähemalt naaberliikmesriikidega, kellega on olemas otsene võrguühendus, ja nende liikmesriikide sidusrühmadega.

(5) Kui Konkurentsiamet saab mehhanismi rakendamiseks käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud süsteemihalduri ettepaneku, koostab ta rakenduskava ettepaneku, mis sisaldab regulatiivsete moonutuste ja turutõrgete analüüsi, lähtudes Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 artikli 20 lõikes 3 sätestatud põhimõtetest, ning esitab selle esimesel võimalusel valdkonna eest vastutavale ministrile.

(6) Valdkonna eest vastutav minister esitab rakenduskava ettepaneku analüüsi põhjal koostatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 artikli 20 lõikes 3 sätestatud rakenduskava koos mehhanismi kavaga Euroopa Komisjonile heakskiitmiseks.

§ 42³. Reservvõimsuse mehhanismi rakendamine

(1) Mehhanismi ei rakendata enne Euroopa Komisjonilt käesoleva seaduse § 42² lõikes 6 nimetatud heakskiidu saamist.

(2) Kui mehhanismi rakendamisel antakse riigiabi käesoleva paragrahvi lõikes 3 nimetatud vähempakkumise võitjale, järgitakse Euroopa Komisjoni kliima-, keskkonnakaitse- ja energiaalase riigiabi suuniseid ning Euroopa Komisjoni asjakohast riigiabi andmist lubavat otsust.

(3) Mehhanismi vähempakkumise ja selle rakendamise korraldab süsteemihaldur käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud otsuse ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 artikli 22 kohaselt. Süsteemihaldur esitab vähempakkumise tingimused eelnevalt avalikul konsultatsioonil turuosalistele. Süsteemihaldur esitab avaliku konsultatsiooni läbinud vähempakkumise tingimused Konkurentsiametile, kellel on õigus põhjendatult nõuda nende muutmist.

(4) Mehhanismi vähempakkumisel osaleva pakkumuse hinna sisse arvatavad kulud peavad olema põhjendatud, lähtuma kuluefektiivsusest ning võimaldama ettevõtjale õigusaktidega sätestatud kohustuste täitmist. Hinnad peavad olema kujundatud selliselt, et järjepidevalt oleks tagatud:

- 1) vajalike muutuv- ja tegevuskulude katmine;
- 2) keskkonnanõuete täitmine;
- 3) kvaliteedi- ja ohutusnõuete täitmine;
- 4) põhjendatud tulukus ettevõtja investeeritud kapitalilt.

(5) Mehhanismi rakendamiseks korraldatava vähempakkumise korra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega, lähtudes käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud suunistest.

(6) Süsteemihaldur avaldab oma veebilehel käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud otsuse ja vähempakkumise tingimused koos lõikes 5 nimetatud korraga. Vähempakkumise toimumise aja ja selle tingimuste kohta avaldab süsteemihaldur teate oma veebilehel vähemalt kolm kuud enne vähempakkumise algust.

(7) Kui mehhanismi rakendamise periood lõpeb, selle rakendamise vajadus langeb ära või kui mehhanismi hankimiseks ei ole kolme järjestikuse kalendriaasta jooksul sõlmitud ühtegi uut lepingut, lõpetab süsteemihaldur mehhanismi rakendamise vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2019/943 artiklile 21 ja käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud otsusele.

§ 42⁴. Reservvõimsuse mehhanismi rakendamise rahastamine

(1) Käesoleva seaduse §-de 42² ja 42³ alusel rakendatud mehhanismi rahastamise kulud kannavad tarbijad proportsionaalselt võrguteenuse tarbimise mahu ja otseliini kaudu tarbitud elektrienergia kogusega.

(2) Süsteemihaldur avaldab oma veebilehel käesoleva seaduse § 42³ lõike 3 alusel korraldatud vähempakkumise tulemusel 30 päeva jooksul alates vähempakkumise võitjaga lepingu sõlmimisest ja seejärel senikaua, kuni süsteemihaldur mehhanismi rakendab. Süsteemihaldur koostab iga aasta 1. detsembriks hinnangu selle kohta, kui suur on mehhanismi rahastamise kulu järgmisel kalendriaastal, tarbijatele osutatavate võrguteenuste maht ja otseliinide kaudu tarbitud elektrienergia kogus. Põhjendatud juhul on süsteemihalduril õigus muuta nimetatud hinnangut ja mehhanismi rahastamise kulu kaks korda aastas, hiljemalt 1. juuniks ja 1. detsembriks.

(3) Süsteemihalduri nõudmisel esitavad jaotusvõrguettevõtja ja liinivaldaja mõistliku aja jooksul süsteemihaldurile hinnangu järgmisel kalendriaastal nende osutatavate võrguteenuste mahu ja otseliini kaudu tarbitava elektrienergia koguse kohta.

(4) Käesoleva paragrahvi lõikes 2 nimetatud mehhanismi rahastamise kulu hinnangu alusel määrab süsteemihaldur 1. detsembriks järgmise kalendriaasta mehhanismi rahastamise kulu eurodes võrguteenuse ja otseliini kaudu tarbitud elektrienergia ühe kilovatt-tunni kohta, võttes kulu määramisel arvesse hinnangu koostamisele vahetult eelnenud 12 kuu jooksul mehhanismi rahastamiseks üle- või alalaekunud summasid. Süsteemihaldur avaldab järgmise aasta kulu koos selle arvutamise aluseks olevate andmete ja arvutuskäiguga oma veebilehel.

(5) Võrguettevõtja esitab tarbijale võrguteenuste eest ja liinivaldaja otseliini kaudu tarbitud elektrienergia eest esitataval arvel eraldi real reservvõimsuse mehhanismi rahastamise kulu.

(6) Jaotusvõrguettevõtja ja liinivaldaja esitavad osutatud võrguteenuste mahu ja otseliini kaudu tarbitud elektrienergia koguse andmed süsteemihaldurile iga kuu viiendaks kuupäevaks.

(7) Süsteemihaldur esitab käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud andmete alusel iga kuu seitsmendaks kuupäevaks võrguettevõtjale ja liinivaldajale mehhanismi rahastamise kulu arve, milles ettenähtud summa tasutakse süsteemihaldurile iga kuu 21. kuupäevaks, sõltumata sellest, kas tarbijad on neile esitatud arvete alusel mehhanismi rahastamise kulu tasunud.

(8) Kui käesoleva paragrahvi lõikes 6 nimetatud andmeid ettenähtud tähtpäevaks ei esitata, koostab süsteemihaldur arve lõikes 3 nimetatud jaotusvõrguettevõtja või liinivaldaja hinnangu alusel. Täpsete andmete selgumise järel teeb süsteemihaldur tasaarvelduse järgmise kuu arvel.”;

3) paragrahvi 44 lõige 4¹ muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(4¹) Kui turuosalise avatud tarne leping on katkenud, loetakse tema avatud tarnijaks kuni uue lepingu sõlmimiseni see võrguettevõtja, kelle võrguga on tema elektripaigaldis ühendatud. Avatud tarne katkemise korral osutab võrguettevõtja teenust ise. Kui võrguettevõtja elektrienergiat ise ei müü, korraldab ta riigihanke, et leida teenuse osutamiseks müüja, eelistamata seejuures sidusettevõtjat.”;

4)paragrahvi 76¹lõikest 2 jäetakse välja sõna „tegevusloaga”;

5)paragrahvi 76¹täiendatakse lõigetega 2¹–2³järgmises sõnastuses:

„(2¹) Kui riigihanke teel elektrimüüja leidmine ebaõnnestub, nimetab jaotusvõrguettevõtja ajutise elektrimüüja selle ajani, mil elektrimüüja leitakse uue riigihanke teel.

(2²) Käesoleva paragrahvi lõikes 2¹nimetatud uus riigihange tuleb korraldada viivitamata.

(2³) Käesoleva paragrahvi lõikes 2¹sätetatud juhul nimetatud ajutine elektrimüüja peab teenuse osutamise üle võtma juhul, kui nimetaja on üle 100 000 tarbijaga jaotusvõrguettevõtja, kes ise müügitteenust osutada ei tohi, ja elektrimüüja omab nimetamise hetkel suurimat turuosa.”;

6)paragrahvi 76²lõiked 1 ja 2 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Võrguettevõtja kooskõlastab üldteenuse tüüptingimused Konkurentsiametiga juhul, kui üldteenuse müüjat ei ole leitud käesoleva seaduse § 76¹lõike 2 alusel korraldatud riigihanke teel. Konkurentsiamet ei kooskõlasta tüüptingimusi, kui tüüptingimus ei ole kooskõlas käesoleva seadusega või kui tüüptingimuse sisu, väljendusviis või esituslaad on ebatavaline või arusaamatu võlaõigusseaduse § 37 lõike 3 tähenduses või kui tüüptingimus kahjustab teist poolt ebamõistlikult võlaõigusseaduse § 42 tähenduses.

(2) Võrguettevõtja ja käesoleva seaduse § 76¹lõike 2 alusel korraldatud riigihanke teel leitud müüja avaldavad käesoleva paragrahvi lõikes 1 nimetatud tüüptingimused oma veebilehel ning annavad nende kohta teavet isikule, kes seda nõuab.”;

7)paragrahvi 93 lõike 6 punkt 2 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„2) jälgib tootmisvõimsustesse ja salvestusse investeerimist, pidades silmas varustuskindlust;”;

8)paragrahvi 93 lõike 6 punkt 3 tunnistatakse kehtetuks;

9)paragrahvi 109²täiendatakse lõigetega 3 ja 4 järgmises sõnastuses:

„(3) Universaalteenuse pakkumine lõpetatakse 2024. aasta 1. juulil. Elektrimüüja teatab universaalteenuse tarbijatele sellest 30 päeva ette ja annab tarbijale võimaluse valida endale uus leping. Kui tarbija oma eelistusest elektrimüüjale teada ei anna, viib müüja universaalteenuse osutamise lepingu lõppemisel tarbija üle börsihinnal põhinevale elektrimüügilepingule sellel hetkel müüja pakutavatel üldlevinud tingimustel.

(4) Universaalteenuse osutamise lepingut võib sõlmida kuni 2024. aasta 31. maini.”;

10)paragrahvi 111³täiendatakse lõikega 19 järgmises sõnastuses:

„(19) Pärast universaalteenuse regulatsiooni kehtetuks muutumist muutub tootjale, kellel on kohustus käesoleva seaduse § 76⁶alusel toota elektrienergiat universaalteenuse osutamiseks, väljastatud täitmiseks kohustuslik otsus sellest hetkest kehtetuks.”.

§ 2. Elektrituruseaduse ja konkurentsiseaduse muutmise seaduse muutmine

Elektrituruseaduse ja konkurentsiseaduse muutmise seaduse (RT I, 22.09.2022, 1) § 3 lõige 2 muudetakse ning sõnastatakse järgmiselt:

„(2) Käesoleva seaduse § 1 punkt 2 ning § 2 punktid 2 ja 4 jõustuvad 2024. aasta 1. juulil.”.

§ 3. Maagaasiseaduse muutmine

Maagaasiseaduses tehakse järgmised muudatused:

1)paragrahvi 1 lõige 1 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(1) Käesolev seadus reguleerib gaasivõrgu (edaspidi *võrk*) kaudu maagaasi (edaspidi *gaas*) impordi, ülekande, jaotamise ja müügiga seonduvaid tegevusi, võrguga liitumist ning varumakse tasumise korraldust.”;

2)paragrahvi 26²lõike 9 teist lauset täiendatakse pärast sõna „soetushinnaga” tekstiosaga „ning eristab käesoleva seaduse § 9 lõikes 4 nimetatud arvetel strateegilisest gaasivarust omandatud gaasist tarbijale eraldatud koguse ja selle hinna. Müüja jaotab gaasivaru kõigi oma tarbijate vahel proportsionaalselt vastavalt oma portfelli puudujäägile. Müüja teavitab tarbijaid ette strateegilise gaasivaru kasutamisest”;

3)paragrahvi 26²täiendatakse lõigetega 9¹ ja 9²järgmises sõnastuses:

„(9¹) Varu haldaja müüb strateegilisest gaasivarust kasutusele antava varu bilansiperioodi bilansigaasi hinnaga või kaalutud keskmise soetushinnaga, sõltuvalt sellest, kumb nendest on kõrgem.

(9²) Müüjal on keelatud müüa strateegilisest gaasivarust soetatud gaasi tarbijale edasi selle soetushinnast kõrgema hinnaga.”;

4)paragrahvi 26⁴pealkirjas ja lõikes 1 asendatakse sõna „Gaasivaru” sõnadega „Kaitstud tarbijate gaasivaru”;

5)paragrahvi 26⁷pealkirja, lõiget 1, lõike 2 sissejuhatavat lauseosa ning punkte 2, 4 ja 5 ning lõiget 3 täiendatakse pärast sõna „gaasivaru” sõnadega „ning veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu”;

6)paragrahvi 26⁷lõike 2 punkt 6 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„6) muud käesolevast seadusest tulenevad strateegilise gaasivaru hoidmise ning veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu haldamisega seotud kulud.”;

7)paragrahvi 26⁷lõikes 4 asendatakse sõna „võrguettevõtja” sõnaga „tarbija”;

8)paragrahvi 26⁷lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Varumakset kogub tarbijatelt võrguettevõtja. Võrguettevõtja maksab kogutud varumakse varu haldajale. Võrguettevõtja on kohustatud ettenähtust suuremas ulatuses kogutud varumakse arvestama tarbija ettemakseks tulevikus tekkiva varumakse tasumiseks. Kui tarbija jätab varumakse tasumata, on võrguettevõtjal kohustus tasumata jäänud varumakse tarbijalt sisse nõuda.”;

9)paragrahvi 26⁷lõiget 6 täiendatakse pärast sõna „tekib” sõnaga „tarbijal”;

10)paragrahvi 26⁷lõige 7 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(7) Varumakse arvestamise periood on kalendrikuu. Võrguettevõtja esitab varu haldajale hiljemalt 15. kuupäevaks teabe eelneval kalendrikuul tarbijatele edastatud gaasi koguse kohta. Varu haldaja esitab võrguettevõtjale varumakse arve suurus, mis vastab võrguettevõtja poolt eelneval kalendrikuul tarbijatele edastatud gaasi kogusele ja kehtivale varumakse määrale. Võrguettevõtja tasub varu haldaja esitatud arve hiljemalt 20. kuupäevaks.”;

11)paragrahvi 26⁷lõike 8 esimene lause muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„Kui võrguettevõtja ei tasu arvet käesoleva paragrahvi lõike 7 kohaselt, esitab varu haldaja võrguettevõtjale varumakse teate.”;

12)paragrahvi 26⁷lõikes 9 ja lõike 10 esimeses lauses asendatakse sõnad „varumakse maksja” sõnaga „võrguettevõtja” vastavas käändes;

13)paragrahvi 26⁸lõikes 1 asendatakse sõna „lõpptarbijale” sõnaga „tarbijale”;

14)paragrahvi 26⁸lõige 3 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(3) Varumakse määra kehtestamise aluseks on strateegilise gaasivaru hoidmiseks ning veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu haldamiseks vajalik eeldatav kulu ajavahemikul 1. maist kuni 30. aprillini ning sel perioodil Eesti gaasisüsteemis tarbitava gaasi eeldatav kogus.”;

15)paragrahvi 26⁸lõike 4 esimest lauset täiendatakse pärast sõna „varu” tekstiosaga „ning veeldatud maagaasi terminali haalamiskai ja taristu”;

16)paragrahvi 26⁸lõige 5 muudetakse ja sõnastatakse järgmiselt:

„(5) Kui ajavahemikul 1. maist kuni 30. aprillini tasutud varumakse kogusumma ületab vastava perioodi strateegilise gaasivarude haldamise kulu või on sellest väiksem, võetakse see arvesse järgmisel varumakse määra kehtestamisel.”;

17) paragrahv 26⁹ loetakse §-ks 26¹⁰ ja seaduse 3. peatükki täiendatakse §-ga 26⁹ järgmises sõnastuses:

„§ 26⁹. Aruandlus

(1) Maksu- ja Tolliamet esitab varude haldajale hiljemalt iga kuu viimaseks kuupäevaks andmed võrguettevõtja eelneva kuu kohta esitatud aktsiisideklaratsioonil märgitud gaasi kogusest.

(2) Võrgu süsteemihaldur esitab varude haldajale iga kuu viimaseks kuupäevaks andmed gaasi müüjate turuosa kohta.”;

18) seadust täiendatakse §-ga 44⁷ järgmises sõnastuses:

„§ 44⁷. Strateegilise gaasivarude müügi nõuete rikkumine

(1) Käesoleva seaduse § 26² lõikes 9² ettenähtud keelu rikkumise eest – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.

(2) Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, – karistatakse rahatrahviga kuni 100 000 eurot.”.

§ 4. Maksukorralduse seaduse muutmine

Maksukorralduse seaduse § 29 täiendatakse punktiga 29¹ järgmises sõnastuses:

„29¹) strateegilise gaasivarude haldajale varumakse tasumise kontrollimiseks maagaasiseaduse alusel;”.

§ 5. Seaduse jõustumine

Käesoleva seaduse § 3 punktid 5, 6, 14 ja 15 jõustuvad 2024. aasta 1. juulil.

Lauri Hussar
Riigikogu esimees